

MOLLA NUR

ALEKSANDR BESTUJEV-MARLIŃSKI

VakıfBank Kültür Yayınları: 0118
Edebiyat: 031

MOLLA NUR
ALEKSANDR BESTUJEV-MARLİNSKI

Özgün adı
Мулла-Нур

Türkçesi
Nebi Mehdiyev

Kapak ve Sayfa Uygulama
Faruk Özcan

Kitap Editörü
Hande Kayhan

Son Okuma
M. Halit Çelikyön

VakıfBank Kültür Yayınları

Büyükdere Caddesi
No: 97 - Kat 4
Şişli 34394 İstanbul
Telefon: 0 212 354 5730
www.vbky.com.tr - info@vbky.com.tr
Sertifika No: 40141

© Vakıf Pazarlama San. ve Tic. A.Ş., 2021

ISBN 978-625-7447-23-2

Kitabın Türkçe yayın hakları VakıfBank Kültür Yayınları'na aittir. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak sınırlı alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir elektronik veya mekanik araçla çoğaltılamaz. Eser sahiplerinin manevi ve mali hakları saklıdır.

Baskı

Turkvaz Haberleşme ve Yay. A. Ş.
Güzeltepe Mahallesi Mareşal Fevzi
Çakmak Caddesi B Blok No: 29/1/1
Eyüpsultan İstanbul
Telefon: 0212 354 3000
Sertifika No: 46403

1. Baskı: Kasım 2021

MOLLA NUR

ALEKSANDR
BESTUJEV-MARLİNSKİ

TÜRKÇESİ
NEBİ MEHDİYEV

ALEKSANDR BESTUJEV-MARLİNSKİ

Soylu Rus ailesi Bestujevlerin bir ferdi olarak 1797 yılında St. Petersburg'da doğan Aleksandr Bestujev, edebiyata ilgi duyduğunu çocukluğunda fark etmiş ve 1819 yılından itibaren dönemin ünlü edebiyat dergilerinde kısa hikâyeler yayınlamaya başlamıştır. Ancak 1825 yılının Aralık ayında vuku bulan "Dekabrist" ayaklanmasına katıldığı gerekçesiyle önce Sibirya'ya, ardından Kafkaslara sürülmüştür. Edebî hayatının en verimli dönemi de Kafkaslarda geçirdiği yıllara tekabül eder. Burada Türkçe öğrenen Bestujev, Türkçeden Rusçaya kimi eserleri çevirmesinin yanı sıra bölgenin yaşam tarzını, geleneklerini, ahlaki ve manevi değerlerini, politik yapılanmasını yansıtan çok sayıda hikâye ve roman kaleme almıştır. Eserlerinde genellikle ikinci soyadı olarak kullandığı Marlinski mahlasını tercih etmiştir. Hayatının son sekiz yılını Kafkasya'da geçiren Marlinski, 1837'de yaşanan bir çatışma sırasında ormanda kaybolmuş ve kendisinden bir daha haber alınamamıştır.

NEBİ MEHDİYEV

1978 yılında Azerbaycan Karabağ'da doğdu. Marmara Üniversitesi Din Felsefesi Anabilim Dalında doktorasını tamamladı. Din felsefesi, bilgi felsefesi ve Rus düşünce tarihi alanlarında çalışmalarını sürdüren akademisyen hâlihazırda Trakya Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Bölümü'nde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. Akademik çalışmalarının yanı sıra Rusça ve İngilizce dillerinden pek çok eseri Türkçeye kazandırmıştır.

MOLLA NUR

MOLLA NUR¹ YAŞANMIŞ BİR HİKÂYE

O vaktâ ki, Hindustan padişahı eyleşib, meclisinde âli ziyafet var idi; neçe şahzadeler, neçe pehlivanlar, neçe vezirler, neçe ulemalar, desti rast desti rastdan, desti çep desti çepden, eyleşib meşgul idiler.

Vakit o vakitti ki Hint kralı tahtına yayılmış, büyük mü büyük bir ziyafet veriyordu; nice prensler, pehlivanlar, vezirler ve ulema da sağından soluna, solundan sağına etrafında toplanmış aralarında sohbet ediyorlardı.

---

1. *Molla*, sadece bir din adamı değil, aynı zamanda bilgili ve âlim bir zat anlamına da gelir; genelde özel isim olarak kullanılır. Nur ise “ışık” demektir ve Müslümanlarca bileşik isimlerde sıkça kullanılır, sözgelimi Deryanur “ışık deryası”, Nurcan “hayat ışığı”, Nureddin “din ışığı”, Nurmahal “mekân ışığı”. Yalnız bu sonuncusunu Thomas Moore, *The Light of the Haram* adlı şiirinde yanlışlıkla “harem ışığı” olarak adlandırmıştır.

I

“Çak daşı, çakmak daşı
Allah versin yağışı!”

Akşam ezanı, kaybolmakta olan aydınlık günü sonsuzluğa uğurluyormuşçasına hüznünlü bir şekilde yankılanıyor.

“Derbent fena sıcak, nefes alınmıyor! Kasım, çatıya bir çıkıver. Güneşin dağların arkasında nasıl kaybolduğuna bak bakalım: Batıda hava açık mı, ufukta bulut var mı?”

“Hayır, emmi! Batı, kız kardeşimin gözlerinden daha mavi. Güneş, tıpkı onun yakasındaki *kızılgül*² gibi düştü. Tek bir parıltısı bile sönmeden.”

Gece, yıldızlı örtüsünü gökyüzüne seriverdi. Karanlık çökmüştü.

“Haydi Kasım, bir çıkıver çatıya. Bak bakalım, yeni doğan ayın yüzündeki çiğ damlasını görebiliyor musun? Yoksa sedef kabuğundaki inci gibi gecenin koynunda mı saklanıyor?”

“Hayır, emmi! Ay gökyüzünün saf maviliğinde yüzüyor, gözyaşından eser yok. Sivri oklarıyla sadece denizi nişan alıyor! Çatılar, Muğan bozkırı misali kupkuru; üzerlerinde akrepler oynuyor. Demek ki yarın da sıcak olacak!”

Yaşlı amca, “Yağmur yoksa hayat da yok,” dedi esneyerek.

---

2. *Kızılgül*, mücevherlerle süslenmiş altın rozet, kadın süsü. Asıl anlamı ise “kırmızı gül”dür.

Şehir ise artık derin bir uykuya dalmış. Köhne duvarlarda yalnızca bekçilerin birbirine seslenişi yankılanıyor. Bir de sahile vuran denizin sakin dalgalarının sesi... Sanırsınız ki ölü ruhlar sonsuzlukla dertleşiyor. Zira dört bir taraf mezarlık!

Kıyı yangın misali parlıyor. Minareden yayılan molla'nın çağrısından önce kırlangıçların şen şakrak selamlama sesi duyuldu. Ee molla da geç kalan kuşlardan değil elbet; elini kulağına götürmüş ve kubbenin³ etrafında dönerek ezan okumaya başlamış bile: "Uyanın müminler! Ayağa kalkın! Namaz uykudan daha hayırlıdır."

"Haydi çatıya Kasım. Bak bakalım Lezgistan dağları du-manlı mı değil mi? Deniz tarafı kararıyor mu, beyaz yeveli kayalardan bu yana dörtnala geliyor mu gelmiyor mu?"

"Hayır, emmi! Dağlar ilahi bir kızılılıkla boyalı, deniz ayna gibi parlıyor. Narınkale'deki bayrak, güzelin vücudunu saran çadra gibi direğe dolanmış hâlde. Tıpkı bir inci gibi. Tek bir dalga bile sahile vurmuyor, yollarda toz kaldıracak en ufak bir esinti dahi yok. Deniz de kara da çok sakin, gökyüzü çok berrak!"

Yaşlı amca üzüntüye boğuldu. Abdest aldıktan sonra namazını kılmak üzere basık çatıya çıktı, seccadesini yumuşak *kırın*⁴ üstüne serdi. Artık bir rutin hâline gelen namazını kıldık-tan sonra ellerini açarak büyük bir içtenlikle dua etti:

"Bismillahirrahmanirrahim!"

Etrafına hüzünlü bir şekilde göz gezdirdikten sonra şöyle devam etti:

"Sözlerime Rahman ve Rahim Allah'ın adıyla başlıyorum. Ey bahar bulutları, ey denizimizin çocukları! Niçin dağ

3. Dikkat edin, Şii Müslümanlar camilerine pek minare yapmazlar; hâlbuki Sünnilerde minare âdeti bir zorunluluktur.

4. *Kır*, kumla karıştırılmış neft; evlerin düz çatılarında toprağın üstüne dökülür.

sırtlarında dolaşiyor, geçitlerde saklanıyorsunuz? Yoksa Lezgi haramileri gibi uçurumlarda soygunculuk yapmak ve ulaşılmaz zirvelerin eteklerinde uyuklamak mı istiyorsunuz? Niçin çayırlarımızın tüm nemini çalarak çıplak kayalarda boşuna savuruyorsunuz? İncilerinizi insanoğlunun erişemeyeceği ormanların kıvrımlarına serpiştiriyor, vadilerimize ulaşarak önüne çıkan her şeyi yıkan ya da havzasını kurbanlarının ufalanmış kemikleri misali çakıl taşlarıyla dolduran dağ çaylarını niçin delice besliyorsunuz? Nankör çocuklar! Baksanıza, ananız toprağın dudakları paramparça... Susuzluktan yanıyor, bir damla suya muhtaç! Baksanıza, küçük kardeşleriniz zavallı başaklar hiç esinti yokken tir tir titriyor; çekirgelerin ağırlığına bile dayanmıyor; bir parça nem için kafalarını kaldırır kaldırmaz da güneşin, kendilerini biçmeye hazır kızgın tırpan misali yakıcı ışınlarıyla karşılaşılıyorlar. Kuraklık arkları öylesine kurutmuş ki, bildircinler içine yuva yapmış, tüm oluklar örümcek ağlarıyla örülmüş. Sıcak rüzgâr çiçeklerin ıtırını zamansızca alıp götürmüş, kurumuş yaprakları bozkırlara savrulmuş hâlde. Ağaçlar kuruyor, çayır çimen yanıyor, kızılkökler soluyor. Camışlar bir parça çamur için çarpışıyor, aç atlar toynaklarıyla çıplak toprağı eşeliyor, oğlanlar kurumak üzere olan çeşme başında kavga ediyor... *Perverdigâr*, Yüce Tanrı, hâlimiz perişan! Kuraklık açlığın anası, açlık da hastalıkların babası, belaların kardeşidir! Ey dağ rüzgârı, ey serin rüzgâr! İlahi lütfu kanatlarına alıp bize getir. Hayat kaynağımız bulutlar! Semavi sütü yeryüzüne indirin, fırtına çıkarın, toprağın yaralarını sarın, kuraklığı yok edin. Oklarınızı günahkârlara saplayın, günahsızları da sevindirin... Zira yeryüzündeki herkes günahkâr olmadığı gibi göğsünüzde yatan da sadece şimşekler değildir. Hayat verici yağmurlarınız da vardır. Sadece korku değil, aynı zamanda umut da vardır. Koyu bulutlar, meleklerin kanatları! Bize biraz serinlik verin,

üzerinizdeki çiği silkeleyin. Hadi bize doğru uçun, acele edin! Merhamet diliyoruz.”

Bulutlarsa gelmiyor, bu yakarışa kulak asmıyor. Derbent'te hava çok sıcak, nefes alınmıyor. Kuraklık etrafı kavuruyor.

Ve tüm bunlar Mayıs ayında olup bitiyor ki bu dönemde Ladoga buzları günde en az iki kere Petersburg köprülerini vurur, rengârenk tekneleri bir oraya bir buraya sallar, payitaht ahalisini üşüterek nezle eder. Sosyete güzelleri, hiçbir şeyden şikâyet etmeksizin endazelerine pamuk dolgularla şekil verip süslü elbiselerini giyerek *temiz toz yutmak* için kalabalıklar hâlinde Nevski Caddesi'ne akın eder; Kuzeyin Palmirası Lapina'nın yaratıcı ellerinde açanlar hariç, diğer çiçekleri henüz bilmez; saksılarda gördükleri dışında hiçbirisinin kokusunu duymazlar. Kısacası eriyen beyaz kışın yerini yeşil kışa bıraktığı güzel dönem: Laponya'dan esen hafif kuzey rüzgârının yanaklardan ziyade insanın burnunun ucunu üşüttüğü ve küçük bir ocağın, yani Rus güneşinin, yürüyüş yapan genç bir hanımefendiyi ya da yalnız kalmış dul bir kadını ısıttığı bir dönem. Evet, Petersburg'da insanlar yüksek odun maliyetinden şikâyet ederken Derbent'tekilerin esas sorunu hasattı.

Tam beş haftadır güney Dağıstan'ın tarlalarına bir damla yağmur düşmemiştir. Sıcak iklimin en büyük felaketi ise bilhassa bahar mevsimine denk gelen kuraklıktır. Tarla ve meraları yakıp yıkan kuraklık, aynı zamanda tüm canlıları da şimdiki ve ilerideki rızkından mahrum bırakır. Ve eğer bir bölgeye başka vilayetlerden tahıl getirmek çok zor ya da tamamen imkânsızsa, bu kıtlığın kaçınılmaz sonucu açlık olacaktır. Bir Asyalı ise öteden beri, dünden önceki günü hatırlamadığı gibi yarından sonraki günü de umursamadan sabahı akşam eder; sadece pervasızca yağsar. Zira tembellik ve rahatlık, onun en büyük zevkidir.